కైంకర్యం

వెంకటస్వామి ఎన్నడో నా చిన్నతనంలో గోదావరి జిల్లానుంచి, మా ఊరు తమలపాకుల బేరానికి వచ్చాడు. క్రమంగా, నోటి మంచితనాన, చేతి మంచితనాన అక్కడే స్థిరపడిపోయి, మాంచి ప్రయోజకుడై వ్యాపారం, వచ్చినప్పటికన్న చాలా భారీఎత్తున సాగించుతున్నాడు.

అది పేరుకు కిళ్లీకొట్టేకాని, సబ్బులూ, తల నూనెలూ, ఆడవాళ్ళ అల్లిక సూదులూ, ఇలా ఒకటేమిటి ఛప్పన్న పదార్థాలూ దొరుకుతాయి; ఊళ్ళో ఏ కారుకు ఆ కారు ఏదో రూపేణా ఆ దుకాణంతో అవసరం ఉండనే వుంటుంది. అక్కడ దొరికే సోడా ఊరు మొత్తంమీద ఎక్కడా దొరకదు. ఇక వెంకటస్వామి కిళ్లీ అంటే జగత్ప్రసిద్ధి—కాంగ్రెస్ మంత్రుల్లో కొంతమంది అక్కడికి విచ్చేసినప్పుడు, దాన్ని సేవించడమూ, స్వదస్తూరీన యోగ్యతాపత్రాలు ప్రసాదించడమూ కూడా జరిగింది. వాటన్నింటికీ చక్కని ఫ్రేములు కట్టించి, నలుగురికంటా పడేటట్టు కొట్లో అమర్చాడు.

వెంకటస్వామి పచ్చి కాంగ్రెస్‌వాది. ఖద్దర్ తప్ప మరోటి ఏదీ కట్టడు. కట్టకపోవడమే కాదు—కొట్లో అవసరాలకన్నా మరోగుడ్డ వాడడు — తమలపాకులు తుడవటానికీ, కొట్లో దుమ్ము దులపడానికీ-ఎందుకైనా ఖద్దఖద్దరే!

ప్రొద్దున్నే కొట్టు తెరిచీ తెరవడంతోనే మహాత్ముడి బొమ్మకు హారతి ఎత్తుతాడు! తతిమ్మా ప్రముఖ దేశనాయకుల పటాలకీ యథాశక్తి చెయి చూపించి, ఒకటో అరో పువ్వు ప్రతిపటం నెత్తినా గుచ్చుతాడు. ఆ కలాపం అంతా అయితేనేగాని బేరం యివ్వడు.

ఎక్కడ కాంగ్రెస్ మీటింగైనా నడుంకట్టుకు ఉరుకుతాడు. కాంగ్రెస్‌వారు చందాకంటూ వస్తే తృణమో పణమో సమర్పించుకోకుండా ఉండడు వెంకటస్వామి. అంతేకాదు, మంచి మనిషి, మర్యాదస్థుడు.

ఇలాటివాడిని—ఉన్నట్టుండి పోలీసులు అరెస్టుచేసి తీసుకుపోయినారని, కొట్టంతా సోదాచేసి కొంత దొంగ దినుసుకూడా పట్టుకున్నారనీ—ఓనాడు తెల్లవారేసరికి ఊరంతా గుప్పుమన్నది. ఎవరికీ నమ్మశక్యం కాకుండా ఉన్నది.

నిషేధం అమలులోకి వచ్చినప్పటినుంచీ, అక్కడక్కడ సోడాకాయల ధరలు విపరీతంగా పెరిగిపోయినాయి. కొన్ని దుకాణాల్లో, వాడిక అయిన వాళ్ళకు గుట్టు చప్పుడు కాకుండా, మాంచి ఘాటైన రూపాయి సోడాలు దొరుకుతున్నాయి. అలాటివి అడపా దడపా గుట్టుబెడిసి బట్టబయలౌతున్నాయ్. కాని - వెంకటస్వామి ఏమిటి — ఇందుకు ఒడిగట్టడమేమిటి?-ఉన్నట్టుండి, ఇంతకాలంనుంచీ లేనిది, ఇప్పుడీ పాపిష్ఠి సంపాదనకు అవసరం ఏం వచ్చింది?-ఉన్న సంపాదన అతనికి ఎక్కిదక్కి కాగా,

ఏదో దానం—ధర్మం అంటూ కూడా చేస్తూంటాడే ! — ఎందుకు ఇలా విపరీతబుద్ధి పుట్టింది?

రిమాండ్‌లో ఉండగా ఎందరో ఎన్నివిధాలో కదిపి చూశారు-మనిషి ఏమన్నా బయటపడతాడేమోనని! ఉహుఁ, వెంకటస్వామి చిరునవ్వు తప్ప, ఎవరడిగినా ఏమీ సమాధానం ఇవ్వలేదు.

మేజిస్ట్రేటు దగ్గిర కేసు విచారణకు వచ్చింది. ఆ పూట ఊరు ఊరంతా అక్కడే వుంది. ఇప్పుడన్నా వెంకటస్వామి ఏదో ఒక సమాధానం చెప్పి తీరవలసిందేగా!—

ఆ కోర్టులో, న్యాయపీఠం వేసుకున్న అధికారి మొదలు, హాజరు అరిచే డవాలీ వరకూ, అందరూ వెంకటస్వామి కొట్లో తరుచు దాహం తీర్చుకునేవారే-తాంబూలం పుచ్చుకునేవారే-ఇచ్చింది పుచ్చుకుని, కొసరు అడిగి నములుతూ - పలుకరించి లోకాభిరామాయణంలోకి దిగేవారే-అందరికీ వెంకటస్వామి కావలసినవాడే, తల్లో నాలికే!—

నేరం రుజువు అయేవరకూ, ముద్దాయి పెద్దమనిషి క్రిందే జమ - అని ధర్మకాండ సుఖపుసూత్రాలలో ఒకటిట ! - బోను దగ్గిరకు జేర్చేటంతవరకూ, అందరూ వెంకటస్వామిని మర్యాదగానే చూస్తున్నారు. బోనెక్కి వాఙ్మూలం యిస్తూన్న నిషేధపు-ఇన్స్పెక్టరు సయితం నిందితుడిని ఉదాహరించడంలో మాట ఏమాత్రమూ పొల్లుపోకుండానే తన భోగట్టా యావత్తూ కోర్టువారికి శ్రుతపరిచాడు—

మేజిస్ట్రేట్ అంతా విని, వెంకటస్వామిని పరకాయించి —

"చెప్పినదంతా విన్నావు కదా, ఇందుకు ఏమంటావ్?" అని బ్రతిమాలుకున్నట్టు అడిగాడు. వెంకటస్వామి చిరునవ్వుతో, పెదవి విప్పకుండా ఊరుకున్నాడు.

"మద్యపాననిషేధ చట్టంక్రింద నీవు నేరం చేసినట్టు సాక్ష్యం అంతా విన్నావు కదా. నీవు చెప్పవలసినది ఏమన్నా వుంటే నిర్భయంగా చెప్పుకోవచ్చు-"

ఇందుకూ వెంకటస్వామి ఏమీ మాట్లాడలేదు.

"నీవు ఇలా మౌనంగా వుండటం నేరాన్ని అంగీకరించినట్టు పరిగణింపబడుతుంది. నీవు మనవి చేసుకోలేకపోతే-నీ తరపున వాదించేందుకు ఎవరికైనా వకాల్తా యివ్వు. వాయిదా యిస్తాను-"

మేజిస్ట్రేట్ ఇంకా సాయలా పాయలాగానే చెప్తున్నాడు-చిరాకు పడుతున్నా—

"నాకు వకీలెందుకండీ!-నేను వాదించేదేముంది బాబూ - మీ సమక్షంలో నాకు అన్యాయం ఎందుకు జరుగుతుందీ?-కేసు తప్సీళ్ళన్నీ పరిశీలించి - తప్పు రుజువైతే దండించండి-" వెంకటస్వామి యిలా అనేటప్పటికి కోర్టు యావత్తూ ఒక్కుమ్మడిగా తెప్పరిల్లింది-అందరికీ ఎందుచేతనో వల్లమాలిన ధైర్యం వచ్చింది.

మేజిస్ట్రేట్ కూడా అతిప్రసన్నంగా "నేను అడిగే ప్రశ్నలకి సమాధానం చెప్పు వెంకటస్వామీ!" అంటూ ప్రశ్నించినట్టు పలుకరించాడు.

వెంకటస్వామి వినయంగా తలయొగ్గి - "అలాగే బాబూ - సెలవియ్యండి!" అన్నాడు.

ప్రశ్నలూ జవాబులూ ప్రారంభమైనాయి —

"ఈ సీసాలన్నీ నీవేనా?-"

"అవును !"

"దొంగసారాయి వ్యాపారం నేరమని నీకు తెలుసును గదా!"

"తెలియకేం బాబూ! - మునుపైనా, ప్రభుత్వానికి చెల్లించే ముడుపు ఎగవేసి దొంగ వ్యాపారం చేయడం నేరమే — ఇప్పుడు దొరతనంగానైనా అమ్మడానికి వీల్లేదాయెను!-"

"నీకు ఈ సరుకు ఎక్కడిది?"

"సొంతం బాబూ!-నేనే బట్టీ పెడుతున్నాను. మరొకరికి ఆ వాటం చేతకాదు. మన దగ్గిర ఏ సరుకూ నాసివి ఉండదు కదా!-"

విన్న వాళ్ళందరికీ వెంకటస్వామికి తప్పక మతిపోయి ఉంటాలని నికరం అయింది. ఎన్నడూ ఏ అవసరానికీ పోని మనిషి ఇప్పుడు ఇందులోకి దిగడమేమిటి?-లోకం పారజూసి, అనువుగా మెలగనేర్చిన మనిషి, గుంజాటన లేకుండా చేసిన అపరాధం ముక్కుకు సూటిగా ఒప్పేసుకోవడం ఏమిటి ?-ఎంత తెలివిమాలిన వాడైనా, వెనుకా ముందూ పారజూడకుండా ఇలాటివాటికి దిగడే, దిగినా లక్షకాపులు ఉంచుకుని కంఠంమీదికి తెచ్చుకోకుండా మెలుగుతాడే!-ఇతగాడు ఇలా ఈ ఊబిలో దిగబడి పోయినాడేం!—

ప్రతివాడికీ, తల తీసేసినంత పని అయింది. "ఇన్నాళ్ళనుంచీ, కళ్ళుమూసు

కుని నేను మడిగట్టుకున్న వాణ్ణిని నమ్మారు కదా- చూసుకోండి, మీ తెలివి ఎలా తెల్ల వారిందో!" అని ప్రతివాణ్ణీ, వెంకటస్వామి కంట్లో వేలుపెట్టి పొడిచినట్లు అనిపించి, ఎవడి తెలివితక్కువకు వాడే మనసులో కత్తి నూరుకున్నాడు-కోర్టును కమ్మినమొత్తం చూపులు రంపకోతగా వెంకటస్వామిని రాచుకుంటున్నాయ్- అతడు మాత్రం, ఎప్పటి నవ్వే నవ్వుతున్నాడు.

ఆ నవ్వు-మునుపైతే, మామూలు మర్యాదలో జమ. ఇప్పుడు. ఇన్నాళ్ళనుంచీ చులాగ్గా అందరినీ పట్టి పెధవాయల క్రింద కట్టి, చలాయించుకుపోయిన దేవాంతకంగా అసలు గుట్టు వెళ్ళబోసుకుంటూంది.

కోర్టు ఒక్క నిమిషంసేపు పరను నిశ్శబ్దంగా ఉంది. మేజస్ట్రేట్ శిక్ష విధించడానికి-కాగితంమీద పెట్టింది చదవడానికి, గొంతు సవరించుకున్నాడు. ప్రాసి క్యూషన్ తతంగం నెగ్గించిన ఇన్స్పెక్టరుకు, జయించామన్న సంతోషమూ - ఇదే మొదటి కేసూ, పట్టుపడ్డవాడు, మన వెంకటస్వామి అనే విచారమూ - నవ్వాలో ఉసూరుమనాలో తెమలని తికమకగా ఉంది.

"....ఫలానా సెక్షన్, ఇన్నోక్లాజు దాఖలా నీవు నేరము చేసినట్టు రుజువై నందునా-" మేజస్ట్రేట్, గొంతున పచ్చి వెలగకాయ చిక్కుకున్నట్టు మాటలు కూర బోతున్నాడు.

"అయ్యా!-నాదో మనవి ఉంది!" వెంకటస్వామి కాంగ్రెస్‌కు జయ్‌కొట్టే గొంతుఎత్తాడు. మేజస్ట్రేట్ చేతనున్న దండశాసనం మేజామీదకు ఆన్చి సులోచనాలు ఎగసన త్రోసుకుని-యిటు చూసి, మౌనంగా పంకించాడు - ఇన్స్పెక్టరు ఉలికిపడి, యాదాలాభంగా లేచి నిలుచుని, ఎదుటి అధికారి కంటబడ్డప్పుడు సలాంకొట్టే సన్నాహ మల్లే కాళ్ళు ధట్టించి-అంతలో తెప్పరిల్లి, నిలుచున్నది తాను కాదన్నట్టు చదికిల పడ్డాడు. కోర్టు అంతటా మాటలు స్ఫుటంగా వినరావడంలేదు కాని, అందరూ కలిసి గబగబా కూడబలుక్కుంటూన్నట్టు చెవికి అందని ఏదో రొదగా వుంది. వెంకట స్వామి మాటతో, మళ్ళీ మౌనం కమ్మేసుకున్నది.

"నేను చేసిన నేరమేమిటో-సెలవిస్తారా?"

కోర్టు యావత్తూ ఆశ్చర్యపడ్డది. ఉన్నట్టుండి, అంతా అయిపోయిన తరు వాత యిప్పుడు అడ్డుపేచీ గుప్పించాడేం?—ఈ తెలివి, ముందరే ఏమైంది ?

"చేసింది చాలక మళ్ళీ ఓట్రిస్తావేం. నువ్వు దొంగసారా అమ్మడంలేదూ?-" మేజిస్ట్రేట్ కుటుంబ కలహంలో పాల్గొంటూన్నట్టు గొంతు ఎత్తాడు.

"అని, ఎవరన్నారు బాబూ ?"

"రుజువైందిగా!"

"ఎలా బాబూ!-అది సారా అని రుజువెలా ?-"

మేజిస్ట్రేట్ ఏం మాట్లాడలేదు. ఇన్స్పెక్టరు ఉరికినట్టు లేచి నిలుచున్నాడు.

"అది సారాయే సార్!" అని ఘోషించాడు.

"ఏమిటి నిదర్శనం బాబూ! మాగిన వాసన వస్తూందనా ?- కొన్ని చవకరకం సెంట్లు చెడిపోతే-అలానే ఉంటాయి. బాబూ, మీకుగాని, మేజిస్ట్రేట్ వారికిగాని, ఆ సరుకు గుణం కనిపెట్టే అభ్యాసం ఉన్నట్టూ నేను ఎన్నడూ వినలేదు. పాతకాపు కెవరికన్నా పట్టి చూడండి-అపునంటే-నేను అనేది ఏముందీ!"

కోర్టు మొత్తంమీద, త్రాగుతానని ముందుకు వచ్చినవాడు ఒక్కడు లేడు. పోలీసుశాఖ ఊరంతా గాలించి ఎవరినో ఓ తలను మాసిన వాడిని బ్రతిమాలుకుని ఓ గంటసేపటికి హాజరుపెట్టింది. వాడు ఓ సీసా గుటగుటా త్రాగి-"ఉహూఁ-ఇది సారా కాదు: ఇంత నిప్పంటి సరుకు కల్తీ లేకుండా నేను పుట్టి బుద్ధెరిగిన తరువాత చూడ లేదు-కడుపులో చల్లగా ఉంది. నిదరొస్తోంది—" ఇలా అంటూనే వాడు తూలుతూ తూగుతూ, అక్కడే నిద్రపోయినాడు. బండ నిద్రపోతున్నాడు. ఎంత కొట్టుకున్నా లేవడు. వాడిని అలాగే ఆస్పత్రికి పంపించివేశారు.

అది సారా కాకపోతే-మరో యింగ్లీషు పేరున్న పదార్థం ఏమన్నానా ?- అది అలవాటున్న పెద్ద మనుష్యులు గొంతారా పరీక్షచేసి—ఉండవలసిన సద్గుణములన్నీ ఉన్నాయి కాని-ఇదమిత్థమని మటుకు ఖండితంగా చెప్పలేమన్నారు.

ఇలా కాగా కాగా, చేసేదిలేక, విచారణ వాయిదా వేసి, మిగిలిన ఒక్కసీసా పరిశోధన నిమిత్తం ప్రభుత్వము వారి నిపుణుడికి పట్నం పంపించి వేశారు.

వెంకటస్వామిని జామీనుమీద విడుదల చేద్దామా వద్దా అనే ఆలోచనలోనే ఉంటూండగా మూడోనాటికల్లా పట్నంనుంచి మేజిస్ట్రేట్‌కు తంతి వచ్చింది - కేసు

కేంద్ర ప్రభుత్వానికి వప్పగింతచేయడమైందని. కనుక విచారణ యావత్తూ బర్తరఫు చేసి, సదరు నిందితుడిని కఠిన నిర్బంధంలో ఉంచవలసిందనీ - ఎవరితోనూ మాట్లాడ నియ్యవద్దనీ-

"ఈ ఉత్తరువులు యిక్కడి అధికారులకు ఎవరికీ అర్థం కాలేదు. వివరణ కోసం పైకి మనవి చేసుకున్నారు-జవాబు లేదు. కాని మూడోనాటికల్లా అటు ఢిల్లీ నుంచి, కొందరు పెద్ద ఫాయా అధికారులూ బందోబస్తుకోసం— మామూలు దుస్తుల లోనే ఉన్న మరో కోర్జం మందీ, వ్యోమమార్గాన వచ్చి వ్రాలారు.

స్థానిక అధికారులకు యిదంతా చూడగా మండుకు వచ్చింది. తాము పట్టు కున్న కేసు, తమ చేతులారా రుజువు చేయబోతున్న కేసు-పైవాళ్ళు ఇలా ఎగ దన్నుకు పోవడం ఏమిటని!- 'అది కాదయ్యా, ఈ నేరానికి జపానుకూ సంబంధం ఉంది. ఈ మత్తు పదార్థం జపాను తయారీ అని నిపుణులు తేల్చారు. ఇలా ఎన్ని చోట్లకు యిది వ్యాపించిందో, జపాను గూఢచారులు దేశంలో ఎల్లా నిగూఢంగా— ఏయే మాసికలు వేస్తున్నారో - ఇది, కీలకం- ఈ తీగె కదిలించి డొంకంతా కద పాలి-వీడిచేత, గూఢచారుల ఆరాలు పలికించాలి - పట్టుకోవాలి. దేశం మొత్తం మీద చిక్కం విసిరి, ఉచ్చులు చేతపట్టుకు కూర్చుంది మన ప్రభుత్వం—' అంటూ ఓ పై అధికారి, విసుక్కుంటున్నట్టు జబ్బచరుచు కుంటున్నట్టు ఆంతర్యం వెల్ల డించాడు - స్థానిక దండనాధ్యక్షుడికి.

అందరికీ రోషం, ఆశ్చర్యం వేసింది; వెంకటస్వామి దేశానికే ముప్పు తల పెట్టాడా? జపాను వాళ్ళతో కలిసి, కొందరు దేశద్రోహులు మళ్ళీ శాంతి భద్రత లకు భంగం తీసుకురా యత్నిస్తున్నారా ?—

మేజస్ట్రేట్ తామసం చిక్కబట్టలేక, ప్రత్యేకం చెరసాలలో వెంకట స్వామిని దర్శించి, మామూలు పౌరుడల్లే 'ఇంత ద్రోహం తలపెట్టావేం?- ఇదేనా నీ కాంగ్రెస్ సేవ ?-" అంటూ తనకు వేసిన అసహ్యం అంతా చదివాడు.

వెంకటస్వామి, ఏ మాత్రమూ నొచ్చుకోకుండా "అంతే బాబూ! ఖండ ఖండాంతరాల్లో ప్రఖ్యాతికెక్కే- దేశ ద్రోహుల్ని ఒక్క- కాంగ్రెసు తప్ప, మరే సంస్థ తయారు చేసిందండీ !-" మేజస్ట్రేట్ ఇది తప్పుడు మాట అని గద్దించాడే కాని ఎలా తిప్పికొట్టాలో తెలియక-యావత్తు సర్వీసులోనూ ఎన్నడూ కాంగ్రెస్

అంటే అభిమానం చూపించవలసిన అగత్యం రానందువల్ల—'సరే నీ కర్మం నీది!' అన్నచూపుతో చేతులు దులుపుకున్నాడు.

హేమాహేమీ లందరూ వెంకటస్వామిని పట్టుకుని నిగ్గదీశారు - అతనికీ జపానుకీ ఉన్న లావాదేవీ తేల్చాలని. అన్న-హారాలు మాని, కంటిమీద కునుకు మాని-రాచి రంపాన పెట్టారు. చేసిన నేరం చెప్పేసి - గుట్టు బయట పెడితే-తనకు మాత్రం, ఏ యావజ్జీవఖైదుతోనో పోయేట్టు శాయశక్తులా కనికరిస్తామని అభయం యిచ్చారు.

'సరే చెపుతా' నన్నాడు - వెంకటస్వామి. కాయితం కలం అందిపుచ్చుకుని- తెలుగులో వ్రాసి యిచ్చాడు. తెలుగు వచ్చిన అధికారి అది చూసి ఉప్పెన వచ్చినట్టు పకాల్ మన్నాడు. వెంకటస్వామి ఉత్తరక్షణంలో విడుదల అయినాడు. ఊరంతా మరీ బిత్తర పోయింది. ఎలాగో తెలిసిన ఒకరో అరో స్వగతంగా నవ్వుకున్నారు. ఈ గుట్టు వెల్లడి అయితే పెద్ద హోదాలవాళ్ళ ఆ దోరు దక్కదని, గోప్యంగానే వుంచాడు వెంకటస్వామి. గవర్నర్ జనరల్‌కు మాత్రం ఒక్క విజ్ఞప్తి అనుపుకున్నాడు. అందులో ముఖ్య విషయం—

"....ప్రభుత్వంవారు మద్యపాన నిషేధం ప్రసాదించినంత మాత్రాన దేశం నిమిషంలో సుభిక్షంలోకి వ్రాలదు. త్రాగుడు మానేసి కాఫీలు, టీలు త్రాగమని ఎంత ప్రచారం చేసినా-ఆ ఘాటు నిషాలకు అలవాటుపడ్డ ప్రాణి-నీటితో పెదవులు కాల్చుకోడు. కనుక, వాళ్ళ జిహ్వాకు అలవాటు పడ్డ గుణాలన్నీ ఉండి, కేవలం ఒక మత్తేకాకుండా సత్తువ కూడా యిచ్చే పదార్థం అయిఉండాలి. అది పేదకూ బిక్కికీ అందుబాటులో వుండాలి.

అయితే ఈ చిదంబర రహస్యం బట్టబయలుచేసి—ఇలా నిత్యమూ పుచ్చుకోమని పురమాయిస్తే—'ఓస్ యిదేనా!' అని ఏ ఒక్కడూ దాన్ని సేవించడని-ఇలా గోప్యంగా, ఖర్చుమొత్తం నేనే భరించి, యథాశక్తి ప్రభుత్వం తలపెట్టిన ఉద్యమానికి ఉడతాభక్తి చేస్తున్నాను. యిది సాంగంగా పరిశీలించి మీ దీవెనలు తమ కార్యదర్శి ద్వారా ప్రసాదించమని వేడుకుంటున్నాను. సర్వజ్ఞులైన తమకు నేను, తరవాణి గుణగణాల్ని యింతకు మించి మనవిచేయనక్కరలేదని సెలవు అందుకుంటున్నాను—"